

Wstęp

Oddajemy do rąk czytelników drugi tom rozpraw sekcji Paedagogia-Psychologia, powstałych w środowisku naukowym Wydziału Pedagogiki i Psychologii UMCS w Lublinie. Tom ma charakter monotematyczny i dotyczy wybranych zagadnień z dziejów szkolnictwa na Lubelszczyźnie w XIX i XX wieku. Sądzymy, że jego tematyka, naświetlająca rozwiązywanie zbliżonych problemów, ma tę przewagę nad zbiorem różnorodnych rozpraw, że daje szansę pogłębionego spojrzenia na przedstawione zagadnienia oraz pozwala na dopracowanie w miarę jednolitego warsztatu metodologicznego. Ma także wartość praktyczną, gdyż czytelnik w jednej pozycji znajduje wiele interesującego go materiału, jest to więc aspekt specjalizacyjny.

Badania dziejów Lublina i Lubelszczyzny prowadzone głównie przez historyków lubelskiego ośrodka akademickiego przyniosły w okresie Polski Ludowej bogaty plon w postaci monografii, rozpraw i artykułów. Ukazano szeroki wachlarz problemów społecznych, gospodarczych i politycznych od czasów najdawniejszych po dzień dzisiejszy.

Zainteresowanie przeszłością regionu objęło także sprawy rozwoju oświaty i wychowania. Jednakże dzieje te – jak dotąd – nie doczekały się monograficznego opracowania w formie syntezy. Opublikowano natomiast wiele rozpraw i artykułów o dziejach różnych szkół od czasów średniowiecza po okres PRL. Istnieje więc nadal paląca potrzeba podjęcia gruntownych studiów nad historią oświaty na Lubelszczyźnie doby nowożytnej i czasów najnowszych. Pozwoliłyby one określić nie tylko rozmiary akcji rusyfikacyjnej w końcowym okresie zaborów, lecz również udzieliłyby odpowiedzi na temat walki o zachowanie tożsamości narodowej, prowadzonej przez społeczeństwo Lubelszczyzny. Studia takie są również potrzebne dla właściwego określenia dróg i metod kształcenia oraz celów i kierunków reformy polskiego systemu edukacyjnego obecnej doby. Bez gruntownego zapoznania się z dziejami oświaty trudno bowiem byłoby mówić o pełnej znajomości historii narodu i państwa, a także o przeobrażeniach zachodzących w świadomości i kulturze społeczeństwa polskiego po drugiej wojnie światowej.

Wspomniane przesłanki skłoniły Zakład Historii Wychowania UMCS do przygotowania ramowej syntezy dziejów oświaty i wychowania na Lubelszczyźnie, której brak od dawna odczuwamy. Pracujący nad jej urzeczywistnieniem zespół naukowo-badawczy obejmuje nie tylko historyków wychowania, lecz także pracowników Instytutu Historii, Instytutu Filologii Polskiej, czynnych nauczycieli regionalistów oraz liczne grono oświatowców społeczników. Badacze ci publikowali dotąd wyniki swoich prac na łamach „Przeglądu Historyczno-Oświatowego”, „Rozpraw z Dziejów Oświaty”, „Kwartalnika Historycznego”, „Przeglądu Humanistycznego”, „Annales UMCS”, „Rocznika Lubelskiego” i „Lubelskiego Rocznika Pedagogicznego” oraz „Ogniska Nauczycielskiego”. Ich studia ukazywały się również w formie odrębnych monografii, prac zbiorowych stanowiących pokłosie konferencji i sympozjów naukowych o zasięgu regionalnym.

Można przyjąć, że zaprezentowane materiały stanowią próbę ukazania przeobrażeń oświaty i wychowania na Lubelszczyźnie. Teren ten, szczególnie w XIX i w pierwszych latach wieku XX miał wiele cech swoistych, które wywarły niewątpliwy wpływ na stan organizacji oświaty w okresie międzywojennym, a nawet po roku 1944. Część materiałów to ilustracja przeobrażeń celów, treści i organizacji kształcenia i wychowania.

Całością prac Zespołu kierował doc. dr hab. Ryszard Kucha. Pod jego adresem wypada skierować życzliwe słowa podziękowania. Wyrażamy nadzieję, że Paedagogia—Psychologia okaże się lekturą wartościową, dostarczy czytelnikom konstruktywnych przemyśleń i refleksji.

Doc. dr hab. Stanisław Popek